

Bakosi Tamás

**Vajon megismerhető az ember teljes valójában vagy
maradunk örökké megismerhetetlen csodák?**

Egy szociális munkás gondolatai a megismerésről

2013.

„Cogito ergo sum.” - „ Gondolkodom, tehát vagyok.”

(René Descartes)

Az ember szó hallatán mindenki számára az evolúció csúcsa jut eszébe, de a csúcs, amely a teremtés koronáját jelenti vajon megismerhető teljes egészében? Vajon a fizikai felépítésünket valaha megismerhetjük végleges formában s a lélekről, a tudatról, vagy az emberek gondolkodásáról lesz valaha egy egész, kiforrott képünk és ez a kép, amely szerintünk a legtökéletesebb, részletesebb, vajon helyes? A megismerés, amelyet elértünk, megfelelő szintű, avagy a megismerés határtalan az ember számára? Mindenkinek fontos, hogy ismerje önmaga fizikai és lelki énjét, felépítését. Számos tudomány hagyatkozik és épül a már megismert tudásra, így az orvostudomány is. Azonban érdemes elgondolkodni azon, ha a megismerés fejlődésnek indul, akkor mennyi új módszer láthat napvilágot például az orvostudományban vagy számos más tudományágban. Ezekkel a kérdésekkel foglalkozom az értekezésem során, nagy filozófusok elképzelései alapján.

Az újkori filozófiai gondolkodást az antropológiai fordulat jellemzi. *René Descartes* szemléletében a gondolkodó én az alap.

„ Észrevettem, hogy ebben: gondolkodom, tehát vagyok, csak egy dolog az, ami meggyőző e tétel igazságáról, tudniillik az, hogy egészen világosan belátom: ahhoz, hogy gondolkodjunk, léteznünk kell.” (R. Descartes: *Discours De la Méthode* IV, 5-7, fordította: Szemere Samu)

E mondás tökéletesen megfelel az én gondolkodásmódomnak, hiszen az embergondolkodás nélkül és a gondolkodás ember nélkül nem létezne. Mindennapjainkban számos problémával, feladattal találkozunk, amelyek gondolkodás nélkül nem megoldhatók, elvégezhetők, valamint a létünk alapja a gondolkodás.

John Locke fontosnak tartja a megismeréshez való hozzájutást.

„ Minden ember tudatában van annak, hogy gondolkodik, és hogy gondolkodás közben elméje a benne lévő ideákkal foglalkozik... elsősorban tehát azt kell kutatnunk, hogy az emberek miképpen juthatnak hozzájuk...” (John Locke: *An essey concerning human understanding*, Dienes Valéria fordítása)

Számomra a gondolkodás függvénye a tudás. Véleményem szerint az embereket rá lehet vezetni a gondolkodás élmény teli útjára, ugyanakkor ennek a helyes gondolkodás végzésére tudásra van szükségünk. De mit tartunk a helyes gondolkodásnak? A társadalom számos normát előír, azonban a gondolkodásnak a XXI. században semmi nem szabhat határt, hiszen mindenki más értékrendet képvisel és egy, nem megszokott gondolat felébreszthet másokban

nézeteket és újabb gondolatokat. Tehát helyes gondolkodást nem ismernék el. De vajon megismerhetjük a gondolkodás otthonát, az emberi agyat? A pszichológia és más tudomány is foglalkozik az ember fizikai felépítésével, azonban még a mai napig van olyan része az emberi testnek, amelyet sem az orvoslás sem más tudomány nem ismer egészében. Rengeteg tudásunk van az testünk felépítéséről, hiszen ennek megismerése könnyebbnek valósul az anyagi léte miatt, mintsem a lélek, gondolkodás felfedezése. A megfoghatatlan dolgok működésének ismeret a mai napig számos akadályba ütközik, hiszen nem tudjuk a lelket, gondolkodást anyagi formában elképzelni, valamint minden ember más és más működésű, gondolkodású. A nyitó idézetemben is jelzem a gondolkodás és a lét fontosságát.

Folytatnám Locke gondolatmenetét. „erre egyetlen szóval felelek: tapasztalásból, ezen alapul minden tudásunk, és végeredményben ebből is származik...” Tehát a tudás, gondolkodás megszerzése a tapasztalat, értelmezésem szerint.

A XXI. században a tapasztalat rendkívül fontos, hiszen a lexikális tudás ma már számos forrásból elérhető, azonban a tapasztalatokat semmilyen könyvből nem sajátíthatjuk el. A mai oktatás egyik nagyon fontos feladata lenne a tapasztalat megszerzésének segítése az életre nevelés, a gondolkodás, a tudás megszerzésének öröme.

Georg Wilhelm Friedrich Hegel is szintén foglalkozik a tudással, a tudattal.

„Mindennapi tudásunk csak a tárgyat mutatja be, amiről tud, de nem egyszersmind önmagát, nevezetesen a tudást magát. Az egész azonban, ami a tudásban jelen van, nem csupán a tárgy, hanem az én is, aki tud, és önmagának valamint a tárgynak egymásra való vonatkozása: a tudat. „(Georg Wilhelm Friedrich Hegel: *Philosophische propädeutik II*, Turay Alfréd fordítása) Rendkívül fontos a tudat megismerése, igaz ez nem olyan egyszerű.

Kiváló példa egy megismerésre való törekedésre Hegel észről való gondolkodása.

„Az ész a tudatnak és az öntudatnak vagy valami tárgyról való tudásnak és az önmagáról való tudásnak a legmagasabb egysége...” (Turay Alfréd fordítása) Érdemes elgondolkodni az egészen hétköznapi szavakon, hiszen számos alkalommal használjuk például az ész kifejezést. A mai ember a gondolkodást és az észet az emberi fejhez köti és mint tudjuk régebben például a hashoz kötötték. De felmerül bennem ismét egy kérdés a megismeréssel kapcsolatban: ha nem is merjük az észet, emberi fejet, agyat akkor hogyan hivatkozhatunk rájuk? Az is igaz, hogy számos ismeret tudományosan alátámasztott. A teljes megismerés talán soha nem következik be, hiszen az emberek folyamatosan változnak és ezért általánosságban beszélni a gondolkodásról nagyon nehéz, azonban a fizikai teljes megismerés könnyebb véleményem szerint, mint már említettem az anyagi léte miatt. A hallás, a látás és számos más érzékünk

megismerése rendkívül fontos. De vajon helyes lenne mindent tudni az emberekről? Ha a betegségek gyógyítására, az emberek jobb létének elérésére gondolok mindenféleképpen, de a rejtélyesség ugyanúgy az emberekhez tartozik, mint a megismerés akarata.

Megpróbálom e kérdést megközelíteni a tanult szakom segítségével, hiszen az életcéloom az embereken való segítés. A szociális munkások eszköze önmaguk, hiszen nagyon fontos, hogy ismerjék önmagukat. A társadalom perifériáján élő embereken való segítés a szakma célja, tehát ismernünk kell az embereket is. Azonban a célcsoportokban szereplő kliensek sokszor nem átlagos emberek és az őket való megismerés rendkívül nehéz lehet. Gondolok itt a pszichiátriai betegekre, az idős emberekre és az ő gondolkodásukra, vagy a börtönben élőkre. A megismerés e szakmában is rendkívül fontos, hiszen a megfelelő ismeretekre támaszkodik a szakember. Ha az ember nem ismeri önmagát másokat sem tud megismerni. De mikor tudjuk, hogy ismerjük az embert, akivel dolgozunk, avagy önmagunkat? Vajon önmagunk megismerése lehetséges? Sokszor gondolkodom azon, hogy vajon a saját magam megismerése a saját személyiségem ismerése? Azonban rá kell világítani a pszichológia tézisére, miszerint a személyiség folyton változik. Tehát mi magunk is folyton változunk. Számomra önmagam megismerése nem azt jelenti, hogy tudom mit szeretek enni, mi a kedvenc színem, hanem sokkal inkább a tudat ismerete, a gondolkodásom megismerése, ami rendkívül nehéznek bizonyul. Erre mutat rá *Sören Kierkegaard* is:

„A kétségbe esés az énem tudatához való viszonyban fejlődik ki, énem azonban a magam mértékéül szolgálóhoz való viszonyban bontakozik ki...” (Sören Kierkegaard: *Die Krankheit Zum Tode I*, Turay Alfréd fordítása)

Sören említi az ént és az énem megismerését, amely rendkívül fontos, hiszen általa lehetünk önmagunk, ha ismerjük énnünket.

Hegel, Sören és Ludwig Feuerbach is sokszor említi Istent. Ludwig gondolatát idézném, hiszen ő foglalkozik az ember és állat párhuzamba állításával is.

„... A vallás az ember és állat lényeges különbözőségén alapszik- az állatoknak nincsen vallásuk. De vajon mi is az a lényeges különbség ember és állat között? A legegyszerűbb és legáltalánosabb, sőt legnépszerűbb válasz erre a kérdésre: a tudat...” (Ludwig Feuerbach: *Das wesen des Christentums*, Timár Ilona fordítása) Az állatok viselkedésével kapcsolatban az etológia foglalkozik, melyet középiskolai tanulmányaim során tanulhattam. Teljesen egyetértek (Igaz nem érzem jogomnak bármely nagy filozófus szavát megkérdőjelezni.) Ludwig eme gondolatával:

„ Az abszolút lény, az ember istene az ember saját lényege. A tárgy hatalma az ember felett tehát az ember saját lényegének hatalma.”

Megemlíteném *Immanuel Kant* filozófiáját. Kant szerint a filozófia 4 legfontosabb kérdései a következők:

1. Mit kell tudnom?
2. Mit kell tennem?
3. Mit remélhetek?
4. Mi az ember? (ez a legfontosabb

Kant a negyedik és egyben számára legfontosabb kérdésre így felelt: „Az ember nem más, mint két világ polgára.” A természet és erkölcs polgára. Kant szerint az ember képes legyőzni a természeti késztetéseket, vágyakat, s így erkölcsi lényé válik. (egyedül az ember képes erre)

Minden mechanikus, nincs véletlen, az ember is a természeti világ része.

Kérdés: szabad-e az ember, vagy csak egy mechanikus lény.

Előtte azt vallották, hogy nincs szabadság, az ember egy gép. Kant „visszaadta” a szabadságot.

Kant bennem a kettősség érzését kelti. Szerinte le kell küzdeni a természeti késztetéseket és erkölcsi lényé leszünk. Az erkölcs napjainkban is fontos szerepet játszik, azonban sokszor annak nem beteljesülését látjuk. Véleményem szerint az erkölcs és az erkölcsös lét nem megkérdőjelezhető, azonban ez szuvenír, egyedi felfogástól és adott társadalomtól függ. Sokszor nevezzük az embereket gépeknek. Számomra az élet egy változó rohanás, hiszen minden nap más és más, de mégis azonos és jelen van az állandóság. Sokszor érzem, hogy megint egy szürkének induló nap következik életemben, ennek leküzdésére más lesz a gondolkodásom, pozitívan gondolkodom, mert észreveszem, hogy megint ébredhettem egy napra és örülök, ha süt a nap, vagy ha tudom, megint alkothatok és tehetek valamit másokért, vagy a világért.

Az értekezésem alcímében az embert, mint csodát említem, ennek oka az én humanista látásmódom az emberek felé, hiszen a szociális munka is egy emberközpontú szakma, ha csak a tanult szakmám aspektusából közelítem e felvetést. Az emberi lény, lét, gondolkodás egyedülálló. Az evolúció szülőiteinek sorában is a legkiemelkedőbb helyet foglalja el az ember. Csodák azonban nem csak mi vagyunk, hanem az egész föld és a bioszféra egésze, minden élőlény.

Az emberi megismerhetőségre, tehát nem egyszerű a válasz. Az értekezésem bevezetésében vázolt kérdésekre a válasz keresésének ideje egész életünket jelentheti. Az nem kérdéses, hogy az ember teljes megismerése hasznukra válhat, de itt merül fel az ember soha meg nem ismerhetőség elvesztése, a titok, amely annyi embert foglalkoztat. A kiforrott, egész kép magunkról talán soha nem lesz az emberek birtokában, azonban törekednünk kell a teljes megismerésre, hiszen ez által másképp tekintünk magunkra és az emberi lényre.

Hiszem, hogy az ember egyre jobban megismeri önmagát, azonban teljesen soha nem fogja. Ennek pozitívumai és negatívumai is lehetnek, ez azonban egy másik kérdéskör.

Bennem mindig is ég a megismerés tüze, hiszen hasznot jelentene számos szempontból, de ugyanakkor a hamu, amely már soha nem lesz tűz ugyanúgy foglalkoztat.

Mindig is szerettem az emberek sokféleségét, különbözőségét és az ebből eredő titokzatosságot.

Sokszor megelégszünk azzal a tudással, amink van, pedig lehet nem tökéletes és pár év múlva akár elavult is lehet és ez elmondható az emberi megismerésről is.

Ismerd meg önmagad, ismerd meg egészsed,
Éltessen a titok, a rejtelmes éned.
Számptalan érzés, számptalan gondolat,
Az ismeretlenség keze fojtogat.
De a kéz lehet eszköz, mely segíti célodat,
S a kéz által ringatózva eléred álmodat.
Megismerheted lényed és mivoltod,
S a tudatlanság tüzeit ez által kioltod.
Ismersz már sok mindent, van tudásod,
De sok titkot rejt még a saját világod.
De marad egy titok a teljes megismerés
Melyről szól e rövid értekezés.

Bakosi Tamás
(2008. 11. 30.)

Források, felhasznált irodalom:

- Nyomtatott források:
 - Turay Alfréd - Nyíri Tamás - Bolberitz Pál: A filozófia Budapest: Szent István Társulat 1980
 - Turgonyi Zoltán: A filozófia alapjai és történetek vázlata Budapest, Egyházfórum alapítvány Kiadó, 1993
 - Szabó Árpád - Ferge Gábor: Bevezetés a filozófiába Budapest, Societas Philosophia Classica Kiadó, 1993
 - Tatár György: Az öröklét gyűrűje Nietzsche és az örök visszatérés gondolata Budapest, Gondolat Kiadó, 1989

- Internetes, elektronikus források:
 - www.wikipédia.hu
 - www.filozofia.lap.hu
 - www.hik.hu
 - www.tetel.info/filozofia-esmegismeres.html